

Visuomenės sveikata 2006 m. Nr.3(34)

Turinys

L.Juozulynas, J.Kalibatas, A.Marcijonas, A.Normantas

Seimo kontrolieriai kaip žmogaus teisės į integralumą ir sveikatą gynėjai, (3-8).

J.Sąlyga, J.Kalibatas, A.Juozulynas

Laivyno darbuotojų sveikatos tikrinimo tvarkos vertinimas ir galimas tobulinimas, (9-13).

V.Juškelienė, S.Ustilaitė

Mokyklos aplinka 11-12 klasių mokinių vertinimu, (14-18).

A.Goštautas, I.Pilkauskienė, R.Žekas, K.Žardeckaitė-Matulaitienė

Moksleivių rūkymo profilaktikos efektyvumas Kauno rajone 2002-2005 metais, (19-25).

A.Zaborskis, I.Lenčiauskienė

Lietuvos mokinių sveikatą veikiančių gyvensenos veiksnių paplitimas Integruojantis į Europos Sąjungą, (26-32).

A.Goštautas, L.Šeibokaitė

Moksleivių savo sveikatos vertinimų kitimai mokykloje, (33-38).

V.Zlatkuvienė, R.Proškuvienė, M.Černiauskienė

Priklausomybę sukeliančių medžiagų vartojimas tarp VPU pirmo kurso studentų, (39-43).

R.Proškuvienė, V.Zlatkuvienė, M.Černiauskienė

Vilniaus pedagoginio universiteto pirmakursių žinios ir požiūris į saulės poveikį žmogaus sveikatai, (44-49).

E.Globė, A.Goštautas

Vyresniųjų klasių moksleivių polinkio į savižudybę komponentai ir jų asmenybiniai bei socialiniai koreliantai, (50-56).

N.Jatulienė, J.Čepienė, J.Kalibatas, B.Sapkauskienė

Utenos apskrities darbingo amžiaus gyventojų požiūris į sveikatą ir pagrindines gyvenimo kokybės dimensijas, (57-61).

E.Gavelienė

Lėtiniu virusiniu hepatitu C sergančių pacientų maitinimosi ypatumų ir mitybos būklės vertinimas, (62-65).

A.Gocentas, J.Kalibatas, A.Juozulynas

Aerobinio pajégumo ir specifinės veiklos sąsajos krepšinyje, (66-69).

**J.Kalibatas, G.Smolianskienė, D.Adamonienė, R. Petrauskaitė-
Everatt, R.Jankauskas, S.Cičėnas, A.Tossavainen, E.Vanhala**

Asbesto poveikio darbe nustatymo metodiniai ypatumai Lietuvoje,
(70-75).

L.Juozulynas, J.Kalibatas, A.Marcijonas, A.Normantas

Seimo kontrolieriai kaip žmogaus teisės į integralumą ir sveikatą gynėjai, (3-8).

Santrauka

Seimo kontrolieriai – vienas iš Konstitucinių žmogaus teisių gynimo institutų, kurio veiklos tikslas – ginti žmogaus teisę į gerą viešąjį administravimą, užtikrinantį žmogaus teises ir laisves, prižiūrėti, ar valdžios įstaigos vykdo pareigą tinkamai tarnauti žmonėms ir tausoti jų sveikatą. Straipsnyje analizuojamos valstybės politikos priemonės žmogaus teisių apsaugos srityje, išryškintas Konstitucinio Seimo kontrolierių instituto vaidmuo žmogaus teisių gynimo sistemoje, ypač akcentuojant jo svarbą sveikatos apsaugos srityje, išskiriant jį iš kitų žmogaus teisių gynimo institutų.

Didelis dėmesys skiriamas žmogaus teisių sąvokos apibūdinimui, pateikiama daug statistinių duomenų, susijusių su žmogaus teisių padėtimi sveikatos srityje, bei Seimo kontrolierių institucijos vieta valstybės valdžios sistemoje.

Raktažodžiai: Seimo kontrolieriai, žmogaus teisės, orumas, sveikata, integralumas, medicina.

J.Sąlyga, J.Kalibatas, A.Juozulynas

Laivyno darbuotojų sveikatos tikrinimo tvarkos vertinimas ir galimas tobulinimas, (9-13).

Santrauka

Darbo tikslas – ištirti laivyno darbuotojų nuomonę apie sveikatos tikrinimo tvarką ir pateikti pasiūlymų, kaip ją tobulinti.

Sociologinis tyrimas atliktas 2006 metų kovo 1-31 dienomis. Buvo apklausti 540 jūrininkai vyrai, tuo laikotarpiu patikrinti sveikatos atvykę į Klaipėdos jūrininkų ligoninės Jūros medicinos centrą.

Tyrimo duomenimis, esama laivyno darbuotojų sveikatos tikrinimo tvarka tenkino 88,8% laivyno darbuotojų. Dauguma laivyno darbuotojų (90,1%) gerai vertina reikalavimą tikrintis sveikatą dėl tinkamumo dirbti laivyne, tačiau daugiau nei trečdalis jų patiria psichoemocinę įtampą artėjant tikrinimosi laikui. Pagrindinės problemos, su kuriomis laivyno darbuotojai susiduria tikrindamiesi sveikatą, yra tai, kad gydymo įstaiga yra toli nuo namų (6,8%), eilės užsirašyti (4,5%). Daugelis laivyno darbuotojų (96,8%) pasitikrino sveikatą per vieną dieną. Jūros medicinos centro dar-

buotojų elgesys ir bendravimo tvarka visiškai tenkino daugiau kaip du trečdalius respondentų (72,3%), ketvirtadalį (25,5%) - tenkino iš dalies, 2,2% - netenkino. 87,9% laivyno darbuotojų sutinka, kad tikrinantis sveikatą būtina raštu nurodyti ligas, kuriomis sirgo ar serga. Trečdalis respondentų nurodė patiriant vidutinę psichoemocinę įtampą artėjant sveikatos patikrinimo laikui, 6,3% - labai stiprią. Patiriamos psichoemocinės įtampos dažnis didėjo su amžiumi. Beveik visi respondentai (95,9%) pritarė tam, kad privalomi sveikatos tikrinimai būtų atliekami kas 24 mėnesius.

Tyrimo rezultatai parodė, jog būtina kreiptis į Sveikatos apsaugos ministeriją, kad būtų peržiūrėtas laivyno darbuotojų privalomų sveikatos tikrinimų periodiškumas, svarstant galimybę tikrintis sveikatą kas 24 mėnesius.

Raktažodžiai: laivyno darbuotojai, privalomi sveikatos tikrinimai, periodiškumas.

V.Juškelienė, S.Ustilaite

Mokyklos aplinka 11-12 klasių mokinių vertinimu, (14-18).

Santrauka

Straipsnyje nagrinėjami mokyklos aplinkos veiksniai (apšvietimas, temperatūra, baldai, sanitarinė tualetų būklė, galimybė pavalgyti mokyklos valgykloje, galimybė naudingai praleisti laiką, kai nėra pamokos, per „langus“, galimybė pasimankštinti per pertraukas ir „langus“). Aplinkos sąlygas apibūdino Lietuvos 11–12 klasių mokiniai. Nustatyta, kad mokyklos aplinka nėra pakankamai sveika ir komfortiška. Viena svarbiausių problemų yra ta, kad mokiniai per pertraukas ir „langus“ neturi galimybės fiziškai pajudėti. Blogai mokyklos aplinką dažniau vertina mergaitės, palyginti su berniukais, bendrojo lavinimo mokyklų mokiniai, palyginti su gimnazijų bendraamžiais, kaimuose ir mažuose miesteliuose gyvenantys paaugliai, palyginti su didžiųjų miestų gyventojais, kaimo vaikai. Dažnus psichosomatinius negalavimus ir mokyklinį nerimą patiriantys bei lėtinėmis ligomis sergantys mokiniai mokyklos sąlygas vertina prasčiau nei sveiki ir gerai besijaučiantys jų bendraamžiai. Mokyklų renovacija ir įrangos atnaujinimas galėtų prisidėti prie sveikos ir saugios aplinkos kūrimo bei mokinių sveikatos stiprinimo.

Raktažodžiai: mokyklos fizinė aplinka, 11–12 klasių mokiniai, sveikata ir savijauta.

A.Goštautas, I.Pilkauskienė, R.Žekas, K.Žardeckaitė-Matulaitienė

Moksleivių rūkymo profilaktikos efektyvumas kauno rajone 2002-2005 metais, (19-25).

Santrauka

Straipsnyje pateiktas 6 metų intensyvios rūkymo profilaktikos efektyvumo įvertinimas Kauno rajono mokyklose. Šio darbo tikslas – įvertinti visuotinio, iš dalies kontroliuojamo, intensyvaus profilaktinių priemonių taikymo efektyvumą moksleivių požiūriui į rūkymą ir elgesiui pakeisti Kauno rajono mokyklose.

1999-2005 metais Kauno rajono mokyklose poveikio priemonės buvo organizuotos visų klasių moksleiviams, atsižvelgiant į amžiaus tarpsnių psichologiją. Naudotos profilaktinio turinio spalvinimo knygelės, skirtos 26837 pradinių klasių moksleiviams, organizuotas intensyvus mokymas 11 vasaros stovyklų, parengtas 151 vyresniųjų klasių moksleivis dirbti su jaunesniais diskusijų grupėse, vykdyti mokomieji prevenciniai užsiėmimai V–XII klasėse, naudojant PSO rekomenduotas vaizdines priemones, kuriuos vedė 115 studentų psichologų. Be to, tiriamu laikotarpiu buvo išplatinta 23060 vienetų profilaktinio turinio medžiagos, skirtos I–XII klasių moksleiviams, jų tėvams ir mokytojams.

2002–2005 metais kasmet visose Kauno rajono mokyklose atlikta VII–IX klasių vertinamoji moksleivių apklausa, naudojantis GYTS klausimynu. 2002 m. apklausti 2863 moksleiviai, 2003 m. – 2963 moksleiviai, 2004 m. – 2756 moksleiviai, 2005 m. – 3250 moksleivių.

Tyrimų rezultatai parodė, jog 2005 metais, palyginti su 2002 metais, įvyko teigiamų Kauno rajono mokyklų VII–IX klasių moksleivių elgesio ir požiūrio į rūkymą pokyčių: 10% sumažėjo rūkančių moksleivių skaičius, 6% padidėjo moksleivių skaičius, neigiamai vertinančių rūkymą viešose vietose, 12% padaugėjo moksleivių, kuriems padėjo mesti rūkyti, 6% sumažėjo moksleivių, mačiusių cigarečių reklamą stenduose per praėjusias 30 dienų. 7% daugiau moksleivių nurodė, kad buvo mokomi mokykloje pamokų metu apie rūkymo žalą, 10% daugiau berniukų teigė diskutavę per pamokas apie jų amžiaus žmonių rūkymo priežastis bei tabako vartojimo poveikį. Gauti rezultatai patvirtino, kad kompleksinis, intensyvus, tęstinis psichologinių rūkymo profilaktikos priemonių taikymas, koncentruojantis į respublikinio masto programas, gali efektyviai sumažinti rūkymo paplitimą.

Raktažodžiai: moksleivių rūkymo profilaktika, rūkymo profilaktikos efektyvumas, rūkymo kitimai, požiūris į rūkymą, GYTS.

A.Zaborskis, I.Lenčiauskienė

Lietuvos mokinių sveikatą veikiančių gyvensenos veiksnių paplitimas Integruojantis į Europos Sąjungą, (26-32).

Santrauka

Tyrimas atliktas vykdant PSO koordinuojamą projektą „Mokinių gyvensenos ir sveikatos tyrimas“ (Health Behaviour in School-aged Children: a World Health Organization cross-national study – HBSC). Šio straipsnio

tikslas - palyginti pagrindinių paauglių sveikatą veikiančių gyvenimo veiksnių paplitimą Lietuvoje ir kitose šalyse Europos Sąjungos (ES) plėtros išvakarėse. Tyrimo duomenys surinkti 2001–2002 mokslo metais standartizuotu būdu apklausus 11, 13 ir 15 metų amžiaus mokinius 24 ES šalyse arba regionuose. Atlikta analizė parodė, kad Lietuvoje gyvenantys berniukai itin anksti pradeda vartoti alkoholinius gėrimus. Visų amžiaus grupių berniukai ir mergaitės dažniau nei jų bendraamžiai kitose ES šalyse prisipažino buvę apsvaigę nuo alkoholio du ir daugiau kartų. Lietuvos penkio-likmečiai berniukai rūko dažniausiai iš visų ES šalių; mergaitės, palyginti su kitų ES šalių bendraamžėmis, rūko rečiau. Lietuvos mokiniai rečiau valgo saldumynų, geria kokakolos arba kitų saldintų putojančių gėrimų, valgo vaisių. Lietuvoje maždaug tik kas trečias berniukas ir kas antra mergaitė reguliariai valo dantis. Lietuvos mokinių fizinis aktyvumas, palyginti su kitomis ES šalimis, yra gana aukštas, tačiau ypač daug mokinių ilgai žiūri televizijos laidas. Jaunų žmonių gyvenimo, turinčios įtakos sveikatai, skirtumai tarp ES šalių ir regionų rodo, jog būtina Lietuvos ir Europos sveikatos politikoje įgyvendinti šiuos skirtumus mažinančias iniciatyvas.

Raktažodžiai: Europos Sąjunga, paaugliai, mokiniai, sveikatą veikianti gyvenimo, rūkymas, alkoholio vartojimas, narkotikai, fizinis aktyvumas, mityba.

A. Goštautas, L. Šeibokaitė

Moksleivių savo sveikatos vertinimų kitimai mokykloje, (33-38).

Santrauka

Šiame straipsnyje nagrinėjama moksleivių subjektyviai įvertinta sveikata. Siekiama išsiaiškinti, kaip skiriasi berniukų ir mergaičių savo bendros, fizinės ir psichikos sveikatos vertinimai, kaip šie įvertinimai kinta nuo 5 iki 12 klasės ir kaip kinta 2003, 2004 ir 2005 m. laidų abiturientų savo sveikatos vertinimai. Tyrimas atliktas 2003–2005 m., ištirta visa vieno Lietuvos rajono centro mokyklų 5–12 klasių moksleivių populiacija (atitinkamai 2894, 2332 ir 2958 tiriamieji). Rezultatai patvirtino, kad daugiau berniukų negu mergaičių savo bendrąją, fizinę ir psichikos (emocinę) sveikatą vertina kaip puikią arba labai gerą; daugiau mergaičių nei berniukų savo sveikatą vertina kaip gerą arba vidutinę, negatyviai sveikatą vertinančių (sveikata prasta, labai bloga, sergu) berniukų ir mergaičių skaičius nesiskiria. Moksleivių, puikiai vertinančių savo bendrąją, fizinę ir psichikos sveikatą, procentas nuo 5 iki 12 klasės mažėja, o vertinančių ją kaip labai gerą arba esančių geros sveikatos daugėja. Ir berniukų, ir mergaičių, vertinančių savo sveikatą negatyviai (prasta, bloga), yra mažai (iki 6%) ir nekinta nuo 5 iki 12 klasės. Pagal savo bendros, fizinės ir psichikos sveikatos vertinimus 2003, 2004 ir 2005 laidų

abiturientai nesiskiria, tačiau stebima 2005 m. laidos abiturientų berniukų bendros ir fizinės sveikatos gerėjimo tendencija.

Raktažodžiai: savo sveikatos vertinimas, fizinė ir psichikos sveikata, paauglystė.

V.Zlatkuvienė, R.Proškuvienė, M.Černiauskiene

Priklausomybę sukeliančių medžiagų vartojimas tarp VPU pirmo kurso studentų, (39-43).

Santrauka

Straipsnyje pateikiami duomenys apie priklausomybę sukeliančių medžiagų vartojimą ir požiūrį į jas tarp Vilniaus pedagoginio universiteto pirmo kurso studentų. Anoniminėje apklausoje dalyvavo 1152 VPU įvairių fakultetų pirmakursiai. Nustatyta, kad nuo 1998 iki 2005 metų gerokai padaugėjo rūkančių ir alkoholinius gėrimus vartojančių bei daug kartų apsvaigusių nuo jų studentų: 1998 m. rūkė 37,7% vyrų ir 28,9% moterų, o 2005 m. – 50,4% vyrų ir 33,4% moterų; daug kartų apsvaigusių nuo alkoholio 1998 m. vyrų buvo 30,6%, moterų – 5,7%, o 2005 m. – 56,3% vyrų ir 23,5% moterų. Iš alkoholinių gėrimų dažniausiai buvo vartojamas alus. Nelegalių narkotikų buvo bandę 37,0% vyrų ir 12,2% moterų. Populiariausi iš vartotų narkotikų – kanapių preparatai, amfetaminas, ekstazis. Didelis rūkančiųjų, vartojančių alkoholinius gėrimus pirmo kurso studentų skaičius rodo, kad teisingos sveikatos saugojimo nuostatos ir įgūdžiai nebuvo pakankamai išugdyti mokykloje. Liberalus jaunų žmonių požiūris į narkotines medžiagas ir paplitęs jų vartojimas reikalauja išsamaus padėties įvertinimo ne tik bendrojo lavinimo, bet ir aukštosiose mokyklose. Išsiaiškinus veiksnius, skatinančius priklausomybių plitimą, reikia skirti daugiau dėmesio ir laiko, ieškoti efektyvesnių edukacinių priemonių, užkertančių kelią jų plitimui. Tai ypač aktualu pedagogus rengiančioms institucijoms.

Raktažodžiai: studentai, priklausomybę sukeliančios medžiagos, požiūris, elgesys.

R.Proškuvienė, V.Zlatkuvienė, M.Černiauskiene

Vilniaus pedagoginio universiteto pirmakursių žinios ir požiūris į saulės poveikį žmogaus sveikatai, (44-49).

Santrauka

Straipsnyje analizuojama studentų žinios ir požiūris į saulės spindulių poveikį, elgesys būnant saulėje. Tiriamųjų kontingentą sudarė 561 VPU pirmo kurso studentas: 440 (78,4%) moterų ir 121 (21,6%) vyras. Daugiausia tiriamųjų buvo 19–20 metų. 73,1% buvo atvykę iš miesto, 26,9%

– iš kaimo. Tiriamiesiems pateikti klausimai apie neigiamą saulės poveikį ir odos pakenkimų riziką mažinantį elgesį bei žinių šaltinius, požiūrį į įdegimą, odos vėžį, saugumą saulėje ir pačių tiriamųjų elgesį saulėje. Tyrimo rezultatai parodė, kad VPU pirmakursių žinios apie saulės spindulių poveikį ir apsaugą nuo jų yra nepakankamai gilios. 15,7% vyrų ir 4,8% moterų nebuvo girdėję apie tai, kad degintis saulėje gali būti pavojinga. 48,5% tiriamųjų nežino apie saulės įtaką melanomos atsiradimui. 49,4% yra klaidingai įsitikinę, kad įdegti saulėje yra sveika, jei išvengiama odos nudegimo. Tik 6,6% vyrų ir 35,5% moterų žino ir moka paaiškinti apsauginių kremų etiketėse rašomų raidžių ir skaičių reikšmę. 54,4% tirtųjų nežino, kad odos nudegimas vaikystėje didina odos vėžio riziką suaugus. Moterys yra daugiau informuotos negu vyrai, o miesto gyventojai – daugiau negu kaimo. Nemažos dalies tiriamųjų, ypač vyrų, elgesys saulėje nėra saugus. Daugiau nei pusė tiriamųjų buvo nudegę saulėje iki raudonumo ir pūslių: 41,6% tai įvyko deginant, 26,6% – dirbant darže ar sode, 3,8% – sportuojant. Degindamiesi saulėje, visada naudoja apsauginį kremą tik 23,8% tiriamųjų (9,9% atvykusių iš kaimo ir 29,0% miestiečių). 95,4% tiriamųjų mano, jog būti įdegusiu saulėje yra gražu, 37,1% – sveika ir 66,7% – madinga. Apsauga nuo saulės yra viena svarbių sveikatos ugdymo problemų, kurią galima sėkmingiau spręsti, greta mokyklose bei ikimokyklinėse įstaigose vykstančio darbo naudojant ir komunikacines interneto galimybes bei supažindinant su šiomis problemomis tėvus, kadangi jie gali paskatinti saugų elgesį ankstyvoje vaikystėje.

Raktažodžiai: studentai, saulė, požiūris, elgesys.

E.Globė, A.Goštautas

Vyresniųjų klasių moksleivių polinkio į savižudybę komponentai ir jų asmenybiniai bei socialiniai koreliantai, (50-56).

Santrauka

Tyrimo tikslai: 1) nustatyti vyresniųjų klasių moksleivių polinkio į savižudybę komponentus ir jų tarpusavio ryšį; 2) įvertinti polinkio į savižudybę komponentų ryšį su asmenybiniais ir socialiniais veiksniais. Tyrime dalyvavo 1680 11–12 klasių moksleivių (933 merginos ir 747 vaikinai) iš 16 Kauno rajono vidurinių mokyklų ir gimnazijų. Tyrimas vyko 1999–2002 metais. Darbe taikyta apklausa raštu moksleivių prisitaikymui nustatyti (A. Goštautas, 1998).

Faktorinė polinkio į savižudybę skalės duomenų analizė parodė, jog ir vaikinų, ir merginų grupėse skiriama po tris nepriklausomus faktorius: 1) gyvenimo nuovargį ir nusivylimą, 2) mintis apie savižudybę ir ketinimus nusižudyti, 3) bandymą nusižudyti. Tiriamųjų pasiskirstymo pagal savižudišką mintį, ketinimus ir bandymus analizė parodė, jog moksleiviams būdingi bandymai be minčių ir ketinimų, ketinimai be minčių ir bandymų,

mintys be ketinimų ir bandymų labiau nei minčių, ketinimų ir bandymų tarpusavio deriniai. Analizė atskleidė, jog gyvenimo nuovargis, mintys apie savižudybę, ketinimai nusižudyti bei bandymas nusižudyti reikšmingai teigiamai koreliuoja su tam tikrais nagrinėjamais asmenybiniais ypatumais (depresišku, žema saviverte, nerimastingumu, vienišumu ir impulsyvumu), socialiniais veiksniais (mokslo ir mokymosi problemomis, konfliktiškais santykiais su mokytojais, neigiama šeimos aplinka, problemiškais santykiais su bendraamžiais), žalingais įpročiais ir patirtu smurtu tarp vaikų ir merginų. Nustatyti tam tikri polinkio į savižudybę komponentus diferencijuojantys veiksniai pagal koreliacijų reikšmingumą bei koreliacijų stiprumą. Nustatyta ir tam tikrų skirtumų priklausomai nuo lyties.

Raktažodžiai: savižudybė, polinkis į savižudybę, savižudiškos mintys, ketinimai nusižudyti, bandymai nusižudyti, asmenybiniai veiksniai, socialiniai veiksniai.

N.Jatulienė, J.Čepienė, J.Kalibatas, B.Sapkauskienė

Utenos apskrities darbingo amžiaus gyventojų požiūris į sveikatą ir pagrindines gyvenimo kokybės dimensijas, (57-61).

Santrauka

Tyrimo tikslas – įvertinti Utenos apskrities darbingo amžiaus gyventojų požiūrį į sveikatą ir gyvenimo kokybę, nustatyti gyvenimo kokybės indeksą. **Tyrimo metodas** – anketinė apklausa, naudojant PSO adaptuotą Lietuvoje klausimyną WHOQOL-100. Apklausti 532 Utenos apskrities darbingo amžiaus gyventojai. Statistinė analizė atlikta Epi Info 6.01 programa. Gyvenimo kokybės indekso skalė skaičiuota pagal Mick Power metodiką.

Rezultatai. Nustatytas Utenos darbingo amžiaus gyventojų gyvenimo kokybės indeksas (KI) 62,5. Aukščiausias KI yra nepriklausomybės laispos sferoje KI=75, žemiausias – dvasingumo ir įsitikinimų sferoje KI=50. Tyrimais nustatyta, kad daugiausia ir labiausiai gyventojai nepatenkinti finansine padėtimi (nepatenkinti 53,4%), visose amžiaus grupėse vertinimo lygis yra žemiausias: palyginti su kitomis dimensijomis – 2,502 (0,897), I grupėje – 2,776 (0,980), II grupėje – 2,490 (0,898), III grupėje – 2,371 (0,813).

Raktažodžiai: sveikata, gyvenimo kokybė, gyvenimo kokybės indeksas (KI).

E.Gavelienė

Lėtiniu virusiniu hepatitu C sergančių pacientų maitinimosi ypatumų ir mitybos būklės vertinimas, (62-65).

Santrauka

Lėtinio virusinio hepatito C progresavimas ir atsakas į gydymą priklauso nuo daugelio susijusių ir paties viruso, ir aplinkos veiksnių, tarp kurių minima ir pacientų mitybos būklė. Todėl lėtiniu virusiniu hepatitu C sergantiems pacientams būtina užtikrinti visavertį maitinimąsi, kad organizmas gautų pakankamai pagrindinių maistinių medžiagų.

Darbo tikslas – įvertinti lėtiniu hepatitu C sergančių pacientų maitinimosi ypatumus ir mitybos būklę.

Raktažodžiai: virusinis hepatitas C, mitybos būklė, mitybos nepakankamumas, kūno masės indeksas.

A.Gocentas, J.Kalibatas, A.Juozulynas

Aerobinio pajėgumo ir specifinės veiklos sąsajos krepšinyje, (66-69).

Santrauka

Darbo tikslas – nustatyti ir įvertinti sąsają tarp aerobinio pajėgumo ir specifinės sporto šakai veiklos intensyvumą, patvarumą keturių savaičių laikotarpiu. Aštuoniems krepšininkams laboratorijoje standartizuotų krūvio mėginių metu nustatytus maksimalų deguonies sunaudojimą ir deguonies pulsą, Spearmano rangų koreliacijos testu patvirtinta šių rodiklių koreliacija su realios treniruotės metu atliekamų specifinių krepšinio pratimų intensyvumu, kurio matas – širdies susitraukimų dažnis. Nustatytos deguonies pulso ir specifinės veiklos sąsajos, patvarios keturių savaičių laikotarpiu. Specifinės veiklos žaidžiant krepšinį intensyvumas susijęs su aerobinės energijos generavimo kokybe.

Raktažodžiai: aerobinis pajėgumas, specifinė veikla, krepšinis.

J.Kalibatas, G.Smolienskienė, D.Adamonienė, R. Petrauskaitė-Everatt, R.Jankauskas, S.Cičėnas, A.Tossavainen, E.Vanhala

Asbesto poveikio darbe nustatymo metodiniai ypatumai Lietuvoje, (70-75).

Santrauka

Remiantis standartizuota asbesto poveikio darbe nustatymo anketa sudaryta papildyta klausimais apie darbo vietas Lietuvoje anketa dviejomis kalbomis – lietuvių ir rusų. Apklausus tiriamuosius buvo užpildytos 238 (79 %) anketos lietuviškai ir 64 (21 %) rusiškai (iš viso 302 anketos). Tyrimo metu surinkta informacijos apie asbesto poveikį darbe tarp 21 tiriamųjų (iš viso N=302), kuriems buvo kliniškai patvirtinta plaučių vėžio ar

mezateliomos diagnozė Lietuvoje. Optinės mikroskopijos metodu buvo ištirti asbesto dariniai, o elektroninės mikroskopijos metodu – asbesto plaušeliai. Suminis asbesto poveikis □ 25 plaušelių/metai buvo nustatytas 5 tiriamiesiems. Aukšto lygio suminis asbesto poveikis buvo nustatytas tiriamiesiems, kurie dirbo asbesto cemento gamykloje, statybose ir elektrinėse. Nė vienas tiriamasis nenurodė, kad kada nors būtų naudojęs, šalinęs ar matęs purškiamą asbestą. Asbesto plaušelių ir jo darinių plaučiuose tyrimai parodė, kad tiriamieji buvo paveikti asbesto atmaina – chrizotilu. Amfibolitų klasės asbesto plaušelių neaptikta. 2 tiriamiesiems aptikta asbesto darinių koncentracija viršijo 100 asbesto darinių viename grame drėgno audinio ir 4 tiriamiesiems asbesto plaušelių koncentracija buvo aptikta daugiau kaip 1 mln. viename grame sauso audinio. Kadangi mėginių ėmimo procesas yra sudėtingas ir optinės mikroskopijos metodas nėra selektyvus visiems geležingiems dariniams, galėjo atsirasti žymių skirtumų tarp asbesto darinių ir plaušelių koncentracijų plaučiuose nustatymo.

Raktažodžiai: asbestas, chrizotilas, Lietuva.